

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 24/2022-46

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Pavlom Gráčikom, Farská 40, Nitra, proti postupu Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 130/2015 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 130/2015 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a jeho právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Nitra sa **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 130/2015 konal bez zbytočných prietahov.
3. Okresný súd Nitra **je p o v i n n ý** zaplatiť sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie **2 000 eur**, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu elektronickou formou 23. júla 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

(ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 130/2015 (ďalej len „napadnuté konanie“). Súčasne navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a priznal mu primerané finančné zadost'učinenie v sume 6 500 eur.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 24/2022 z 18. januára 2022 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu na ďalšie konanie.

3. Zo sťažovateľom predneseného skutkového stavu a priložených dôkazov vyplýva, že v namietanom konaní má procesné postavenie žalobcu a žalobou podanou 11. marca 2015 sa od žalovaného domáha zaplatenia sumy 31 608,52 eur spolu s príslušenstvom, a to z titulu bezdôvodného obohatenia žalovaného, ku ktorému malo dôjsť neoprávneným užívaním pozemkov vo vlastníctve sťažovateľa nachádzajúcich sa pod cestnou komunikáciou v katastrálnom území Zobor.

4. Pokiaľ ide o priebeh napadnutého konania, sťažovateľ uvádza, že prvé súdne pojednávanie sa uskutočnilo až takmer rok od podania žaloby, a to 1. februára 2016, na ktorom okresný súd predmet sporu prejednal, ďalší termín pojednávania určil na 4. máj 2016 a po jeho uskutočnení súdne pojednávanie odročil na neurčito, a to na účel ustanovenia znalca a vypracovania znaleckého posudku. Okresný súd následne vykonal súdne pojednávanie 5. februára 2019, ktoré bolo po päťdesiatich minútach trvania odročené na 23. apríl 2019, avšak v takto nariadený termín sa súdne pojednávanie neuskutočnilo. Najbližšie pojednávanie sa konalo až 10. októbra 2019 a po prejednaní predmetu sporu okresný súd určil nasledujúci termín pojednávania až na 22. október 2020, keď sa sťažovateľ síce na okresný súd dostavil, avšak po príchode do pojednávacej miestnosti mu iný sudca okresného súdu oznámil, že zákonná sudkyňa neočakávane ochorela a ďalší termín pojednávania bude sporovým stranám oznámený. Nový termín pojednávania nariadený na 30. marec 2021 bol rovnako v deň súdneho pojednávania zrušený, a to opätovne v dôsledku práceneschopnosti zákonnej sudkyne. Okresný súd 13. apríla 2021 nariadil termín súdneho pojednávania, a to na 16. september 2021, ktorý sťažovateľ s ohľadom na celkovú dĺžku trvania napadnutého konania považuje za neakceptovateľný. Keďže napadnuté konanie nie je ani po viac ako šiestich rokoch od jeho začatia právoplatne skončené, sťažovateľ vyjadruje presvedčenie, že okresný súd nemá záujem o jeho právnej veci rozhodnúť a dobu trvania namietaného konania považuje za ústavne nonkonformnú.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Podľa sťažovateľa nie je napadnuté konanie vedené efektívnym spôsobom, a to práve s prihliadnutím na rozsah dokazovania a celkovú dobu jeho trvania. V tejto súvislosti sťažovateľ poukázal na vyjadrenie predsedu okresného súdu, ktorý v písomnosti o vybavení jeho sťažnosti na prietahy v konaní (označená ako „*Odpoveď na sťažnosť vo veci vedenej pod sp. zn. 17 C 130/2015*“ č. k. Spr 1922/21 zo 6. mája 2021, pozn.) konštatoval čiastočnú dôvodnosť podanej sťažnosti, a to práve pokiaľ ide o celkovú dĺžku trvania napadnutého konania.

6. S odkazom na rozhodovaciu prax ústavného súdu sťažovateľ poukazuje na účel základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov a uvádza aj vlastné hodnotenie kritérií uplatňovaných ústavným súdom pri posudzovaní prietáhov v konaní. Podľa sťažovateľa predmet namietaného konania predstavuje bežnú súčasť rozhodovacej agendy okresného súdu, z jeho strany nedošlo k žiadnemu obštrukčnému správaniu narúšajúcemu priebeh napadnutého konania, a preto je za vznik zbytočných prietáhov v napadnutom konaní zodpovedný okresný súd.

7. Sťažovateľ rozporuje aj zákonnosť vykonaného znaleckého dokazovania a zároveň akcentuje, že v dôsledku vypracovania znaleckého posudku došlo k neúmernému predĺženiu konania o viac ako jeden rok. Reflektujúc predmet namietaného konania (bod 3 tohto nálezu, pozn.), akcentuje, že obmedzenie vlastníckeho práva predstavuje vážny zásah do jeho práva vlastníť majetok, a preto mal okresný súd v prejednávanej veci postupovať s osobitnou rýchlosťou. V nadväznosti na prednesené skutočnosti sťažovateľ doplnil, že predmetný pozemok (bod 3 tohto nálezu, pozn.) bol medzičasom vyvlastnený a v rámci správneho súdnictva sa v konaní vedenom na Krajskom súde v Nitre pod sp. zn. 26 S 10/2019 domáha preskúmania zákonnosti vyvlastňovacieho rozhodnutia. Na podklade uvedeného sťažovateľ rezultoval, že sa nachádza v stave dlhodobej právnej neistoty a s odkazom na judikatúru ústavného súdu odôvodnil výšku požadovaného primeraného finančného zadosťučinenia.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

8. Predseda okresného súdu čiastočne priblížil skutkový stav napadnutého konania a zdôraznil, že právna vec sťažovateľa nepatrí k bežnej agende súdu v sporoch o zaplatenie peňažnej sumy anáročnosť predmetu konania má potvrdzovať aj oznámenie verejnej ochrankyne práv o výsledku vybavenia podnetu sťažovateľa. Vzhľadom na pracovnú vyťaženosť zákonnej sudkyne, ako aj opatrenia prijímané v súvislosti s ochorením COVID-19 konal okresný súd pravidelne a súdne pojednávania boli odročované na najbližšie možné termíny. Podľa predsedu okresného súdu zdravotný stav zákonnej sudkyne ako dôvod na odročenie nariadených súdnych pojednávaní predstavuje objektívnu skutočnosť, za ktorú nemôže niesť zodpovednosť okresný súd, štát ani sudca. Podanú ústavnú sťažnosť preto pokladá za dôvodnú len čiastočne a návrh sťažovateľa, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, považuje za nedôvodný a za nevykonateľný. Predseda okresného súdu rozporoval aj uplatnený nárok sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktorý považuje rovnako za nedôvodný, a preto navrhol, aby ústavný súd sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie nepriznal.

8.1. Okresný súd k svojmu vyjadreniu pripojil aj stanovisko zákonnej sudkyne, ktorá akcentovala, že opakované odročovanie súdnych pojednávaní ju úprimne mrzí a z jej strany nejde o žiadne účelové konanie, avšak zdravotný stav svojej osoby a svojich maloletých detí nevie ovplyvniť. Svoju prácu vykonáva zodpovedne a v dôsledku pracovnej vyťažnosti si nestíha vyčerpať ani plánovanú dovolenku. Vo svojom vyjadrení zákonná sudkyňa zároveň poukázala na správanie sťažovateľa, ktorý zaplatil súdny poplatok 10. septembra 2015 a otázky na znalca oznámil okresnému súdu až 16. augusta 2016, a to aj napriek tomu, že predmetné otázky mali sporové strany predložiť súdu v lehote 20 dní od súdneho pojednávania (uskutočené 4. mája 2016, pozn.),

na ktorom podľa zvukového záznamu navrhli vykonať nové znalecké dokazovanie, a preto došlo aj k odročeniu pojednávania na neurčito. K ďalšiemu priebehu konania zákonná sudkyňa uviedla, že 16. septembra 2016 bol daný pokyn vyššiemu súdnemu úradníkovi na ustanovenie znalca a súdny spis jej bol predložený až 20. decembra 2017, keď podpísala koncept, v ktorom bol ustanovený znalec. Znalecký posudok bol okresnému súdu doručený 29. marca 2018 a od 6. apríla 2018 vykonával okresný súd úkony spojené s doručením znaleckého posudku a vzájomných vyjadrení sporových strán konania k posudku. Zákonná sudkyňa 12. novembra 2018 určila termín súdneho pojednávania a po jeho uskutočnení (5. februára 2019, pozn.) bolo ďalšie pojednávania odročené na 23. apríl 2019, ktoré sa ale z rodinných dôvodov na strane sudkyne neuskutočnilo. Termín pojednávania nariadený na 11. jún 2019 žiadal zmeniť právny zástupca sťažovateľa (z dôvodu kolízie pojednávania, pozn.) a ďalší termín pojednávania bol preto nariadený na 10. október 2019, a to aj vzhľadom na obsadenosť iných termínov, čerpanie dovolenky, ako aj práceneschopnosť zákonnej sudkyne. Súdne pojednávania sa 10. októbra 2019 riadne konalo a na účel oboznámenia sa s listinnými dôkazmi, predloženými žalovaným na súdnom pojednávani, bolo pojednávania odročené na 21. január 2020, ktoré sa ale z dôvodu plánovanej operácie zákonnej sudkyne neuskutočnilo. Ďalší termín pojednávania (28. apríl 2020, pozn.) sa neuskutočnil z dôvodu pandemickej situácie a 20. mája 2020 bol nariadený termín pojednávania na 22. október 2020, ktoré sa z dôvodu neočakávanej práceneschopnosti zákonnej sudkyne odročilo na 3. november 2020. Takto nariadené súdne pojednávania sa ale z dôvodu návrhu žalovaného na prerušenie konania (doručený okresnému súdu 26. októbra 2020, pozn.) zrušilo. Z dôvodu obsadenosti termínov zákonná sudkyňa ďalšie súdne pojednávania určila 10. novembra 2020, a to na 30. marec 2021. Súdne pojednávania sa z dôvodu neočakávaného zhoršenia zdravotného stavu zákonnej sudkyne nekonalo a nový termín pojednávania bol nariadený na 16. september 2021, ktoré sa následne odročilo na 19. november 2021, a to na účel pripojenia súvisiaceho súdneho spisu. Predmetné pojednávania sa opätovne nekonalo z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne, ktorá trvala viac ako 10 dní, avšak sudkyňa hneď po nástupe do práce dala 2. decembra 2021 pokyn na nariadenie termínu pojednávania na mimo pojednávacie deň, a to na 14. január 2022. Uvedené pojednávania bolo odročené na účel vyžiadania zvukového záznamu zo súdneho spisu vedeného okresným súdom pod sp. zn. 25 C 215/2019, a to na 28. február 2022, na ktorom mal okresný súd právnu vec sťažovateľa rozhodnúť.

III.2. Replika sťažovateľa:

9. Sťažovateľ naďalej vyjadruje presvedčenie o absencii skutkovej a právnej náročnosti prejednávanej veci a prezentovaný názor zastáva aj z dôvodu, že o jeho uplatňovanom nároku v obdobnej veci (konanie vedené na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 19 C 63/2013 v spojení s konaním vedeným na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 4 Co 225/2017, pozn.) rozhodli všeobecné sudy v kratšom časovom intervale. Napriek tomu, že zdravotný stav zákonnej sudkyne považuje za nutne akceptovateľný, na strane druhej formuluje podozrenie, že k náhlemu zhoršeniu jej zdravotného stavu dochádzalo takmer vždy s blížiacim sa termínom súdneho pojednávania. V nadväznosti na opakované zrušenie súdnych pojednávania a argument okresného súdu o protipandemických opatreniach sťažovateľ akcentoval, že zbytočné prietahy v konaní existovali ešte pred prijatím reštrikcií v súvislosti s ochorením COVID-19. Sťažovateľ sa zároveň stotožnil s názorom predsedu okresného súdu o dôvodnosti ústavnej sťažnosti (z pohľadu celkovej dĺžky trvania napadnutého konania, pozn.), rozporuje však jeho tvrdenie o nedôvodnosti

uplatneného nároku na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, pričom vyjadruje názor, že určenie sumy finančného zadosťučinenia patrí výlučne do kompetencie ústavného súdu.

10. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania vrátane ich príloh a súdneho spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote je založená na tvrdení, že k porušeniu týchto práv došlo nečinnosťou okresného súdu v napadnutom konaní.

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04, I. ÚS 250/2020).

13. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa sporová strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

14. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku, ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietahov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

15. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čl. 38 ods. 2 listiny) a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 272/04, III. ÚS 130/2020, I. ÚS 250/2020) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany sporu a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci a jej význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07, I. ÚS 477/2020).

16. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitost' veci, ústavný súd na podklade obsahu predloženého súdneho spisu dospel k záveru, že predmet napadnutého konania (priznanie náhrady z titulu bezdôvodného obohatenia za užívanie pozemkov vo vlastníctve sťažovateľa, pozn.) sa vyznačuje istou mierou skutkovej aj právnej zložitosti. Okresný súd sa v priebehu namietaného konania musel vysporiadať nielen so skutkovými tvrdeniami sporových strán a s právnym posúdením predmetu prejednávanej veci, a to aj s prihliadnutím na súdne rozhodnutia v obdobných veciach, ktoré sporové strany opakovane (napr. 17. januára 2019, 30. januára 2019, 25. septembra 2019, 7. apríla 2021, atď., pozn.) predkladali na podporu svojich tvrdení, ale aj s návrhom žalovaného na prerušenie napadnutého konania (datovaný 29. júla 2020 a 26. októbra 2020, pozn.). Navyše, počas namietaného konania bolo potrebné uskutočniť znalecké dokazovanie a na účel odstránenia vzniknutých rozporov musel súdom ustanovený znalec predložiť vysvetlenie č. 1 a doplnenie č. 1 k znaleckému posudku č. 1/2018, datované 28. januára 2019.

17. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prieťahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľa. Ústavný súd z obsahu zapožičaného spisu okresného súdu nezistil žiadne závažné skutočnosti, ktoré by podstatným spôsobom ovplyvnili doterajšiu dĺžku namietaného konania, aj keď si nebolo možné nevšimnúť istú mieru pasivity sťažovateľa, keď otázky na znalca oznámil okresnému súdu až 16. augusta 2016, t. j. viac ako tri mesiace po uplynutí lehoty (bod 8.1. tohto nálezu, pozn.). Pokiaľ ide o datovanie pokynu na zaplatenie súdneho poplatku a jeho zaplatenie (bod 8.1. tohto nálezu, pozn.), z obsahu doručky súdneho doručovateľa vyplýva, že výzva na zaplatenie súdneho poplatku bola sťažovateľovi doručená až 9. septembra 2015 a súdny poplatok bol uhradený nasledujúci deň (10. septembra 2015, pozn.). Z uvedeného dôvodu nie je možné oponovať oneskorené zaplatenie súdneho poplatku.

18. Ústavný súd napokon hodnotil aj samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Bez potreby podrobných analýz jednotlivých úkonov uskutočnených okresným súdom, reflektujúc obsah predloženého súdneho spisu a priebeh napadnutého konania (bod 8.1. tohto nálezu, pozn.), ústavný súd rezultuje, že aj keď okresnému súdu nemožno vyčítať absolútnu nečinnosť a zo správania zákonnej sudkyne je vizibilná snaha nariadiť nový termín súdneho pojednávania bezprostredne po tom, ako odpadli prekážky vedúce k jeho predchádzajúcemu odročeniu, na strane druhej nie je akceptovateľné, aby sa prejednávaná vec práve v dôsledku opakovaných odročení súdnych pojednávanií stala vecou reštančnou. Za neefektívny preto možno považovať postup okresného súdu, ktorý v zmysle platných rozvrhov práce neprijal žiadne opatrenia [s výnimkou súdneho pojednávania uskutočneného 22. októbra 2020, keď zastupujúci sudca ██████████ (v zmysle rozvrhu práce okresného súdu na rok 2020 v znení dodatku č. 9) odročil súdne pojednávanie z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne, pozn.], aby namiesto práceneschopnej zákonnej sudkyne právnu vec sťažovateľa prejednal príslušný zastupujúci sudca.

18.1. Ako *obiter dictum* ústavný súd poznamenáva, že na účel nápravy existujúceho procesného stavu zapríčineného v dôsledku opakovaného zrušenia nariadených termínov súdnych pojednávanií (z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu zákonnej sudkyne ako objektívnej skutočnosti, ktorú ústavný súd vecne a ani ľudsky nespochybňuje, pozn.) okresný súd opomenul inštitút zastupujúceho sudcu bližšie precizovaného v dikcii § 51 ods. 7 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“), a to „Ak vznikne náhla prekážka, ktorá bráni zákonnému sudcovi, ktorému bola vec pridelená, vykonávať úkony a rozhodovať vo veci po kratší čas ako šesť týždňov, vec bude pridelená sudcovi

určenému rozvrhom práce na zastupovanie tohto zákonného sudcu; pridelenie sa vykonáva v čase, keď sa zistí náhla prekážka. Na účely tohto ustanovenia sa za náhlu prekážku v práci považuje aj čerpanie dovolenky.“.

19. Zároveň, z obsahu súdneho spisu ústavný súd zistil kratšie obdobia nečinnosti, ako aj istú mieru nesústredeného postupu okresného súdu. *Exempli causa*, okresný súd pristúpil k vyhľadávaniu a osloveniu súdnych znalcov až 11. júla 2017, t. j. takmer jeden rok po tom, ako sťažovateľ 16. augusta 2016 predložil svoje otázky (body 8.1 a 17 tohto nálezu, pozn.), a napriek tomu, že neskôr súdom ustanovený znalec už 12. júla 2017 okresný súd informoval o jeho možnosti vypracovať znalecký posudok, súd prvej inštancie až uznesením č. k. 17 C 130/2015-128 z 13. septembra 2017 (právoplatné a vykonateľné 12. októbra 2017, pozn.) uložil sťažovateľovi povinnosť uhradiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania, pričom po úhrade preddavku (11. októbra 2017, pozn.) trvalo takmer ďalšie dva mesiace, kým okresný súd vydal uznesenie č. k. 17 C 130/2015-133 z 1. decembra 2017 o ustanovení predmetného znalca.

20. V kontexte uvedeného ústavný súd pripomína, že zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho nesústredenou a neefektívnou činnosťou, t. j. takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty strán sporu (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08, I. ÚS 269/2021).

21. K argumentácii okresného súdu odôvodňujúcej absenciu súdnych pojednávaní kvôli existencii objektívnej skutočnosti (pandémia ochorenia COVID-19) dáva ústavný súd do pozornosti, že samozrejme prihliada na túto objektívnu skutočnosť (predmetné ústavný súd zohľadnil aj vo svojich niektorých predchádzajúcich rozhodnutiach, napr. vo veciach pod sp. zn. I. ÚS 504/2020, I. ÚS 550/2020, I. ÚS 42/2020 či I. ÚS 109/2021, pozn.) a rovnako tak vníma aj prijaté právne opatrenia, vrátane (i) zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov a (ii) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávaní, hlavných pojednávaní a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov, ako aj celkovú spoločenskú situáciu v tomto období, ktoré mali nepochybne vplyv aj na priebeh napadnutého konania a pre okresný súd znamenali vytvorenie objektívnej prekážky, aby v sťažovateľovej veci mohol vykonať pojednávanie a vo veci meritórne rozhodnúť. Avšak v okolnostiach danej veci musí ústavný súd zdôrazniť, že okresný súd do uvedenia týchto opatrení do praxe (ktoré sa týkajú určených období v roku 2020 a v roku 2021, pozn.) mal dostatočný časový priestor (od septembra 2015, pozn.) na to, aby vykonal súdne pojednávanie a v prejednávanej veci rozhodol.

22. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu, že na celkovú dĺžku konania a sťažovateľom namietanú nečinnosť okresného súdu mala vplyv enormná zaťaženosť zákonnej sudkyne (bod 8.1. tohto nálezu, pozn.), predmetné tvrdenie síce možno vnímať ako objektívne, na strane druhej ústavný súd dáva do pozornosti, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie

spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020, I. ÚS 363/2020). Ústavný súd neposudzuje, či ku zbytočným prietahom v konaní došlo v dôsledku nedostatočného personálneho obsadenia súdu a následného veľkého počtu vecí pripadajúcich na sudcu alebo v dôsledku subjektívnych príčin na strane sudcu a vedenia súdu. Ústava v čl. 48 ods. 2 totiž zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote (III. ÚS 694/2016, I. ÚS 271/2021). Nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prietahy, a to len v tom prípade, ak sa na ten účel prijali včas adekvátne opatrenia (II. ÚS 825/2015). Z vyjadrenia okresného súdu ani predloženého súdneho spisu ale nevyplýva (s výnimkou súdneho pojednávania uskutočneného 22. októbra 2020 – bod 18 tohto nálezu, pozn.), aké opatrenia prijal okresný súd v dôsledku opakovanej práceneschopnosti zákonnej sudkyne. Prednesené tvrdenia okresného súdu preto nebolo možné akceptovať.

23. Okrem uvedeného ústavný súd poukazuje na to, že pri posudzovaní toho, či bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, posudzuje postup súdu, a nie to, či toto právo bolo porušené činnosťou (nečinnosťou) alebo postupom konkrétneho sudcu (resp. zamestnanca súdu) vybavujúceho danú vec. Aj za konanie konkrétneho sudcu, resp. zamestnanca súdu totiž (v kontexte požiadavky reálneho naplnenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a obdobne tak aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) nesie v konečnom dôsledku zodpovednosť príslušný súd ako orgán verejnej moci, ktorého povinnosťou bolo poskytnúť účastníkom (stranám) konania účinnú súdnu ochranu. V tomto zmysle preto pri posudzovaní odôvodnenosti sťažnosti, ktorou sú namietané zbytočné prietahy v súdnom konaní, v zásade nemožno robiť rozdiel medzi tzv. objektívnymi a subjektívnymi dôvodmi prietahov (m. m. I. ÚS 6/06, I. ÚS 320/2018).

24. S prihliadnutím aj na už prednesené skutočnosti ústavný súd uzatvára, že v prípade sťažovateľa nepochybne došlo k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

V.

Prikázanie okresnému súdu konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

25. Sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti žiada, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov. Keďže ústavný súd vlastnou činnosťou zistil, že napadnuté konanie nebolo právoplatné skončené, pretože žalovaná podala proti rozsudku okresného súdu č. k. 17 C 130/2015-1223 z 28. marca 2022 odvolanie, ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

26. Okrem vyslovenia porušenia svojich práv sťažovateľ v sťažnostnom návrhu požiadal, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 6 500 eur, a to vzhľadom na neúmernú dobu trvania napadnutého konania a pocit pretrvávajúcej právnej neistoty (bod 7 tohto nálezu, pozn.).

27. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

28. S prihliadnutím na predmet napadnutého konania (bod 16 tohto nálezu, pozn.), konštatovanú nečinnosť okresného súdu, ako aj skutočnosť, že okresný súd medzičasom vyhlásil rozsudok, ktorý v dôsledku odvolania nenadobudol právoplatnosť (bod 25 tohto nálezu, pozn.), ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur za primerané finančné zadost'učinenie (bod 3 výroku nálezu). Vo zvyšku požadovaného primeraného finančného zadost'učinenia ústavnej s'ťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

29. S'ťažovateľ v petite ústavnej s'ťažnosti neuviedol svoj návrh na priznanie náhrady trov konania pred ústavným súdom.

30. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že viazanosť ústavného súdu návrhom sa vzťahuje najmä na návrh výroku rozhodnutia (petit), v ktorom s'ťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa domáha (§ 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde), čím zároveň vymedzuje rozsah predmetu konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Rozsah prieskumu ústavného súdu je tak v zásade vymedzený definovaním namietaného právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu a vymedzením základných práv a slobôd, ktoré ním mali byť porušené. Ústavný súd môže rozhodnúť len o tom, čoho sa s'ťažovateľ domáhal v petite svojej ústavnej s'ťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za porušovateľa svojich práv, resp. proti ktorému si uplatňuje určitý nárok. To platí o to viac, keď je s'ťažovateľ kvalifikovane právne zastúpený advokátom ako v tomto konkrétnom prípade (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05, IV. ÚS 287/2011, IV. ÚS 546/2020).

31. Navyše, dikcia § 73 zákona o ústavnom súde svojou štruktúrou (vzťah odseku 1 a 3) vytvára koncept založený na východisku, podľa ktorého účastník konania na ústavnom súde v zásade sám znáša trovy takého konania a len v odôvodnených (i) prípadoch ústavný súd môže (ii) podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Zákon o ústavnom súde nestavia právo na náhradu trov konania do nárokovateľnej polohy, ako je to v iných druhoch regulovaných právno-aplikačných procesov (napr. civilné sporové konanie, správne súdne konanie, exekučné konanie a ďalšie). Ústavný súd teda disponuje širokým priestorom na úvahu o tom, či vôbec priznať náhradu trov konania, a ak áno, v akom rozsahu (III. ÚS 209/2020, I. ÚS 238/2021). Keďže sa s'ťažovateľ priznania náhrady trov konania pred ústavným súdom vo svojom s'ťažnostnom návrhu nedomáhal, ústavný súd mu náhradu trov konania nemohol ani priznať.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 28. apríla 2022

Miloš Maďar
predseda senátu